

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дадашев Б.А. Система технологій. Розділ 1. економічні основи технологічного розвитку агропромислового комплексу : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Б.А. Дадашев, В.В. Обливанцев, В.П. Гордієнко. – Суми, 2008. – 273 с.
2. Карпуша Н.Ю. Економічна ефективність виробництва продукції садівництва у сільськогосподарських підприємствах південних областей України // Агроінком. – 2005. – № 1-2. – С. 28-31.
3. Захарова Н.Ю. Організаційно-економічні чинники підвищення економічної ефективності виробництва плодів кісточкових культур // Вісник ХНАУ. – 2006. – № 9. – С. 99-103.

УДК 336.22

Оліховський В.Я.*асистент, здобувач кафедри обліку та аналізу
Національного університету «Львівська політехніка»***ВИКОРИСТАННЯ РЕЗЕРВІВ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ**

У статті досліджено шляхи оптимізації податку на прибуток через інструменти податкового планування. Розглянуто елементи облікової політики, зокрема види резервів та порядок їх створення, що дають змогу підприємству зменшити податкову базу податку на прибуток за рахунок збільшення витрат протягом звітного періоду.

Ключові слова: податки, податкове планування, дебіторська заборгованість, резерв сумнівних боргів, витрати.

Олиховский В.Я. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ РЕЗЕРВОВ КАК ИНСТРУМЕНТА НАЛОГОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ

В статье исследованы пути оптимизации налога на прибыль через инструменты налогового планирования. Рассмотрены элементы учетной политики, в частности виды резервов и порядок их создания, позволяющие предприятию уменьшить налоговую базу налога на прибыль за счет увеличения расходов в течение отчетного периода.

Ключевые слова: налоги, налоговое планирование, дебиторская задолженность, резерв сомнительных долгов, расходы.

Olihovskiy V.Y. THE USAGE OF THE RESERVES AS THE TAX PLANNING MEAN

In this paper the ways of optimizing the profits tax through the tax planning means are investigated. The elements of the accounting policy, including types of reserves and procedure of their creation, which allow the company to reduce the tax base of profits tax by increasing the expenses during the reporting period, are examined.

Keywords: taxes, tax planning, account receivable, reserve of doubtful debts, expenses.

Постановка проблеми. Облікова політика підприємства відіграє важливу роль у податковому плануванні. З одного боку, її розглядають як нормативний документ, який здійснює вплив на методичну, організаційну та технологічну складову податкового планування, з іншого боку – як метод податкового планування, який дає змогу оптимізувати податкові платежі, перенести базу оподаткування або терміни сплати податків, використовуючи певні інструменти податкового планування.

Резерви – це частина власного капіталу підприємства, тобто коштів із власним джерелом походження, яка призначається для погашення окремих (цільових) витрат або здійснення розрахунків. Їх нарахування обумовлене принципом обачності, згідно з яким активи і доходи не повинні бути завищені, а зобов'язання і витрати – занижені [9].

Відповідно до законодавчо-нормативних актів в Україні підприємства мають змогу створювати такі види резервів:

- резервний капітал;
- резерв переоцінки необоротних активів;
- резерв сумнівних боргів (в окремих законодавчо-нормативних актах та науковій літературі – резерв сумнівної заборгованості);
- резерв (забезпечення) майбутніх витрат і платежів, а саме: резерв відпусток (забезпечення для оплати відпусток); резерв (забезпечення) гарантійних зобов'язань; резерв виплат (забезпечення призового фонду) при проведенні лотерей, розіграшів; резерв (забезпечення) інших витрат і платежів [9; 14, с. 31-45].

За джерелами формування резерви поділяють на резерви, сформовані:

- за рахунок витрат (резерви майбутніх витрат і платежів, резерв сумнівних боргів);
- за рахунок зміни вартості активів та зобов'язань підприємства (резерв переоцінки необоротних активів);
- з чистого прибутку (резервний капітал) [14, с. 31-45].

З огляду на те, що більшість підприємств знаходяться на загальній системі оподаткування, на величину податку на прибуток впливають наступні елементи облікової політики: метод оцінювання і списання запасів; метод нарахування резерву сумнівних боргів і списання дебіторської заборгованості; метод нарахування амортизації необоротних активів; розмежування в обліку поточних витрат на ремонт та капітальні інвестиції; створення резервів для забезпечення майбутніх витрат; визначення методу обліку витрат і калькулювання; тривалість операційного циклу; порядок відображення в обліку нарахування і виплати дивідендів; метод ціноутворення тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методам податкового планування, зокрема облікової політики, створенню резервів присвячені праці таких науковців, як І. Атаманенко, Ю. Вериги, О. Вилкової, О. Гавриловського, О. Глущенко, А. Єлісеєва, К. Єрхоїна, Ю. Іванова, С. Кавки, В. Карпової, А. Кізими, О. Колеснікової, О. Короткової, Г. Кузьменко, А. Крисоватого, В. Орлової, М. Орищенко, О. Нужної, С. Пителя, Н. Петренко, Я. Лебедзевич, О. Цибилук, Л. Яструбецької та інших. Водночас ак-

туальними залишаються питання обґрунтування методів та інструментів податкового планування й аналізу ефективності їх застосування.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є такі складові облікової політики, як метод нарахування резерву сумнівних боргів і списання дебіторської заборгованості та створення резервів для забезпечення майбутніх витрат, які є інструменти податкового планування та дають змогу підприємству зменшити податкову базу податку на прибуток за рахунок збільшення витрат протягом звітного періоду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з П(с)БО 10, «Дебіторська заборгованість», дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Залежно від терміну погашення та зв'язку з нормальним операційним циклом (від ходу операційного циклу) дебіторську заборгованість поділяють на поточну та довгострокову. В свою чергу, поточну дебіторську заборгованість поділяють на:

- залежно від своєчасності погашення: дебіторська заборгованість, термін оплати якої не настав (звичайна дебіторська заборгованість) та дебіторська заборгованість, не сплачена в термін (протермінована);
- залежно від впевненості погашення: сумнівна дебіторська заборгованість та безнадійна дебіторська заборгованість (див. рис. 1 і табл. 1).

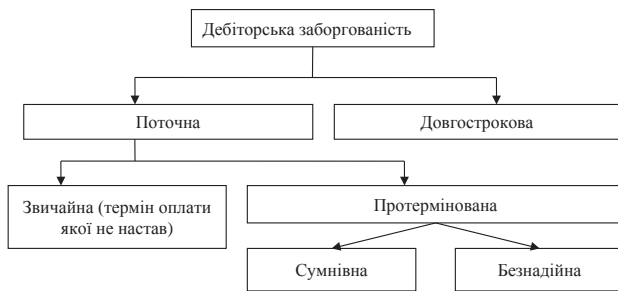

Рис. 1. Класифікація дебіторської заборгованості

Таблиця 1
Класифікація поточної дебіторської заборгованості за термінами оплати та ознаками впевненості у погашенні

Вид заборгованості	Підвид дебіторської заборгованості	Характеристика дебіторської заборгованості
Поточна	Звичайна дебіторська заборгованість	Заборгованість, яка виникла у ході нормального операційного циклу та термін погашення якої ще не настав (буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу).
	Сумнівна дебіторська заборгованість (сумнівний борг)	Заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником (термін оплати сплив або є інші причини для сумнівів).
	Безнадійна дебіторська заборгованість	Заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув термін позовної давності.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Звичайна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, яка виникла у ході нормального операційного циклу та термін погашення якої ще не настав (буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу).

Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Сумнівна дебіторська заборгованість (сумнівний борг) – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником [4].

Важливим є те, що резерв сумнівних боргів розраховують лише для тієї частини дебіторської заборгованості, щодо якої виконуються одночасно такі умови: по-перше, вона є фінансовим активом (виникла внаслідок звичайної господарської діяльності, крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу); по-друге, її включають до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю, тобто заборгованість є поточною.

Залишок резерву сумнівних боргів на дату балансу не може бути більшим, ніж сума дебіторської заборгованості на ту саму дату.

Величину резерву сумнівних боргів визначають за одним із методів, наведених у П(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість», а саме через:

- застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості;
- застосування коефіцієнта сумнівності (рис. 2).

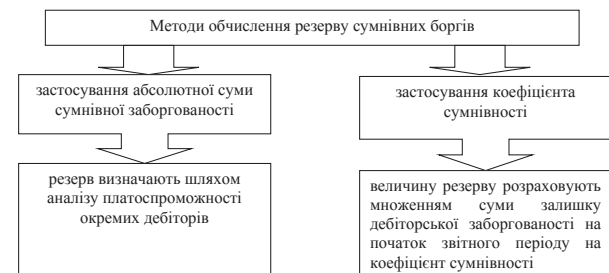

Рис. 2. Методи обчислення резерву сумнівних боргів

Підприємство самостійно обирає метод створення резерву сумнівних боргів (застосування того чи іншого методу залежить від виду заборгованості, на яку створюють резерв) та обов'язково відображає його у наказі про облікову політику підприємства. При застосуванні методу абсолютної суми сумнівної заборгованості резерв визначають шляхом аналізу платоспроможності окремих дебіторів, тобто підприємство аналізує поточну дебіторську заборгованість на предмет виявлення сум сумнівної заборгованості, після чого на загальну суму виявленої сумнівної заборгованості створює резерв та відображає в обліку. Використання цього методу виправдане у тому випадку, коли у підприємства є порівняно невелика кількість дебіторів та воно володіє інформацією про можливе непогашення ними наявної заборгованості (наприклад, порушення справи про банкрутство, періодичне невиконання інших зобов'язань, офіційне оприлюднення даних про неплатоспроможність дебітора тощо).

За методом застосування коефіцієнта сумнівності величину резерву розраховують множенням суми за-

лишку дебіторської заборгованості на початок звітної періоду на коефіцієнт сумнівності, який розраховують за одним із методів (рис. 3.):

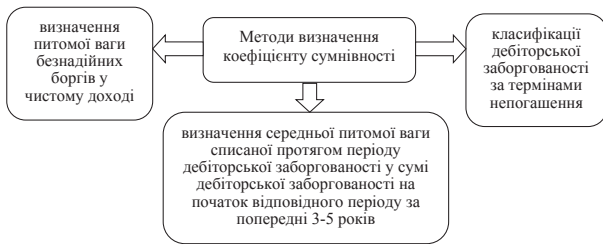

Рис. 3. Методи визначення коефіцієнту сумнівності

– визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході. При застосуванні цього методу аналізують показники безнадійної заборгованості за минулі періоди. Питома вага визначається відношенням безнадійної заборгованості за минулі періоди до суми чистого доходу за ті самі періоди. Після чого питома вага множиться на суму чистого доходу. При цьому підприємство на свій розсуд встановлює термін, протягом якого здійснює розрахунок (формула 1);

$$KC_1 = \frac{ДЗ_{бн}}{ЧД_{pn}}, \quad (1)$$

де KC_1 – коефіцієнт сумнівності, визначений за питомою вагою безнадійних боргів у чистому доході; $ДЗ_{бн}$ – сума безнадійної дебіторської заборгованості за період n років;

$ЧД_{pn}$ – сума чистого доходу від реалізації за період n років;

– класифікація дебіторської заборгованості за терміном непогашення. Коефіцієнт сумнівності підприємство встановлює, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за попередні звітні періоди. Згідно з П(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість», є два шляхи визначення коефіцієнта сумнівності: суми відношень списаної безнадійної заборгованості за кожний період до сальдо дебіторської заборгованості на кінець попереднього періоду, ділену на кількість періодів або відношення суми безнадійної заборгованості за всі періоди до суми сальдо дебіторської заборгованості на дату балансу за періодами. Коефіцієнт сумнівності, як правило, зростає із збільшенням терміну непогашення дебіторської заборгованості. Величину резерву сумнівних боргів визначають як суму добутоків поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги відповідної групи та коефіцієнта сумнівності відповідної групи [4] (формула 2);

$$KC_{2s} = \frac{ДЗ_{бнс}}{ДЗ_{нс}}, \quad (2)$$

де KC_{2s} – коефіцієнт сумнівності для відповідної групи s , визначений за допомогою класифікації дебіторської заборгованості за термінами непогашення;

$ДЗ_{бнс}$ – безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи s у складі дебіторської заборгованості цієї групи на дату балансу в обраному для спостереження періоді n ;

$ДЗ_{нс}$ – дебіторська заборгованість відповідної групи s на дату балансу в обраному періоді n ;

– визначення середньої питомої ваги списаної протягом попереднього періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років. Спочатку визначається сума списаної безнадійної заборгованості за обраний період, а потім обчислюють її питому вагу у загальній сумі дебіторської заборгованості на початок періоду. Для визначення величини

резерву сумнівних боргів коефіцієнт сумнівності розраховують як частку від ділення суми списаної дебіторської заборгованості за обраний період на суму дебіторської заборгованості на початок кожного року в обраному періоді (формула 3).

$$KC_{3n} = \frac{ДЗ_{бсн}}{ДЗ_{nn}}, \quad (3)$$

де KC_{3n} – коефіцієнт сумнівності для року n ;

$ДЗ_{бсн}$ – списана безнадійна дебіторська заборгованість протягом року n в обраному для спостереження періоді;

$ДЗ_{nn}$ – дебіторська заборгованість на початок року n в обраному періоді.

Отримані показники за усі періоди додають, а загальну суму ділять на кількість періодів для визначення середнього показника (формула 4).

$$KC_3 = (KC_{31} + KC_{32} + \dots + KC_{3n}) / n, \quad (4)$$

Нарахування суми резерву сумнівних боргів за звітний період відображають у звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат.

Відповідно до пп. 138.10.6 ПКУ витрати на створення резерву сумнівних боргів визнають витратами в сумі безнадійної дебіторської заборгованості, яка повинна відповідати одній із наступних ознак:

– заборгованість по зобов'язаннях, за якою минув термін позовної давності;

– протермінована заборгованість, яка виявилася непогашеною внаслідок недостатності майна фізичної особи, за умови, що дії кредитора, які спрямовані на примусове стягнення майна боржника, не призвели до повного погашення заборгованості;

– заборгованість, яка виявилася непогашеною внаслідок недостатності майна суб'єктів господарювання, оголошених банкрутами у встановленому законом порядку, або зняти з реєстрації в якості суб'єктів господарювання у зв'язку з їх ліквідацією;

– заборгованість, яка виявилася непогашеною внаслідок недостатності коштів, одержаних від продажу на відкритих аукціонах (публічних торгах) та іншим способом, передбаченим умовами договору застави, майна позичальника, переданого у заставу як забезпечення зазначеної заборгованості, за умови, що інші юридичні дії кредитора щодо примусового стягнення іншого майна позичальника не призвели до повного покриття заборгованості;

– заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажору), підтверджених у порядку, передбаченому чинним законодавством;

– протермінована заборгованість померлих фізичних осіб, а також визнаних у судовому порядку безвісно відсутніми, померлими або недієздатними, а також протермінована заборгованість фізичних осіб, засуджених до позбавлення волі та ін.

Виходячи із норми пп. 138.10.6 ПКУ, поняття резерву сумнівних боргів для бухгалтерського обліку відрізняється від резерву сумнівних боргів для податкового обліку. Основна відмінність полягає у визначенні суми резерву: з метою оподаткування сума відрахувань у резерв залежить від періоду протермінування погашення боргу, в бухгалтерському обліку – від бухгалтерського стану (платоспроможності) боржника і оцінки ймовірності погашення боргу повністю або частково. Процедура оцінки ймовірності погашення боргу в нормативних документах з бухгалтерського обліку не прописана. Тому в Наказі про облікову політику підприємства доцільно прописати порядок визначення суми резерву [1].

У бухгалтерському обліку, відповідно до П(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та враховуючи пла-

госпроможність дебіторів, дебіторську заборгованість розглядають як сумнівну і безнадійну. Безнадійну дебіторську заборгованість списують за рахунок резерву сумнівних боргів, якщо він утворений. При списанні безнадійної дебіторської заборгованості за рахунок резерву – величина дебіторської заборгованості за чистою реалізаційною вартістю не змінюється. Якщо не утворено резерв сумнівних боргів або його не вистачає для списання безнадійної заборгованості, то її списання відбувається за рахунок витрат [13, с. 190-191].

Тому погоджуємося з думкою тих науковців, які вважають, що має право на існування і альтернативний варіант віднесення підприємством безнадійної дебіторської заборгованості (за умови визнання її такою згідно з ПКУ) до складу своїх витрат напряму, без використання резерву сумнівних боргів. Згідно з п. 11 П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»: у разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів – безнадійну дебіторську заборгованість списують з активів на інші операційні витрати; поточну дебіторську заборгованість, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено (набута та призначена для продажу), у разі визнання безнадійною, її списують з балансу з відображенням у складі інших операційних витрат. Такий вид витрат, які включають інші витрати операційної діяльності, пов'язані із господарською діяльністю, згідно з пп. 138.10.4 ПКУ включають до складу інших витрат [1; 12, с. 132].

Порядок урегулювання сумнівної та безнадійної заборгованостей без створення резервів також визначено у ст. 159 ПКУ «Безнадійна та сумнівна заборгованість».

Отже, використання резервів полягає у тому, що деякі види витрат підприємство має змогу визнавати не в момент здійснення цих витрат, а в момент нарахування відповідного резерву. Використання резервів в цілях податкового планування дає змогу не лише оптимізувати суму податку на прибуток, нарахованого і сплаченого за звітний період а й дає змогу мінімізувати витрати щомісячних авансових внесків, які підприємство сплачує протягом кварталу.

Повернення заборгованості дебітором призводить до збільшення доходів підприємства, відповідно до суми податку на прибуток.

Отже, створення резерву сумнівних боргів є інструментом податкового планування, який дає змогу підприємству зменшити суму податку на прибуток у звітному періоді або перенести базу оподаткування на пізніший термін.

Розглянемо ще один із елемент облікової політики, за допомогою якого підприємство має змогу відтермінувати сплату податку на прибуток – створення резервів для забезпечення майбутніх витрат, порядок створення яких регламентується П(с)БО 11 «Зобов'язання» та П(с)БО 26 «Виплати працівникам».

Резерв (забезпечення) майбутніх витрат і платежів створюють для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат на:

- виплату відпусток працівникам;
- додаткове пенсійне забезпечення;
- виконання гарантійних зобов'язань;
- реструктуризацію, виконання зобов'язань при припиненні діяльності;
- виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів;
- забезпечення на передбачену законодавством рекультивацию порушених земель тощо.

Суми створених забезпечень визнають витратами, за винятком суми забезпечення, що відносять до первісної вартості основних засобів які відповідно до П(с)БО 7 «Основні засоби» збільшують первісну вартість об'єкта основних засобів.

Підприємству заборонено створювати забезпечення для покриття майбутніх збитків від діяльності підприємства. Забезпечення використовують для відшкодування лише тих витрат, для покриття яких воно було створено.

Що стосується податкового законодавства, створення забезпечень ПКУ не передбачено. Проте окремі норми ПКУ дають підстави для створення забезпечень. Відповідно до пп. 142.1, 142.2, 143.1 ПКУ до складу витрат належать суми витрат на оплату праці працівникам платника податку, а також особам, які виконують роботи (послуги) за договорами цивільно-правового характеру; суми обов'язкових виплат працівникам платника податків, суми внесків на соціальне страхування.

Згідно з пп. 140.1.4, при визначенні об'єкта оподаткування до витрат подвійного призначення належать будь-які витрати на гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійні заміни товарів, проданих податником податку, вартість яких не компенсують за рахунок покупців таких товарів, у розмірі, що відповідає рівню гарантійних замін прийнятих чи оприлюднених платником податків.

Відповідно до пп. 14.1.27 ПКУ, витрати – сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, понесених у зв'язку зі здійсненням господарської діяльності, у результаті чого відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, унаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу.

Як бачимо, у визначенні наведені ті ж критерії визнання витрат, які згадують у п. 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та п. 6 П(С)БО 16 «Витрати». На те, що під час створення резерву в платника податків мають виникати податкові витрати, вказується у ст. 138 ПКУ, відповідно до якої витрати поділяють на дві категорії:

1) витрати операційної діяльності – за допомогою яких підприємство формує собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та їх визнають витратами в періоді визнання доходу від реалізації таких товарів, робіт, послуг (п. 138.4 ПКУ). Причому таку собівартість формують за рахунок витрат, склад яких визначається згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (пп. 14.1.228 ПКУ).

2) інші витрати, згідно з п. 138.5 ПКУ, визнають витратами того звітного періоду, у якому вони були понесені відповідно до правил ведення бухгалтерського обліку.

Створення забезпечень майбутніх витрат і платежів дає змогу рівномірно розподіляти відповідні витрати між звітними періодами. Тому, якщо основна частина таких витрат припадає на початок року, то створення відповідного резерву дає змогу збільшити прибуток. І навпаки, якщо основна частина таких витрат припадає на кінець року – зменшити.

Висновки. Розглянутий у роботі порядок створення резервів, передбачених чинним законодавством, дає змогу платникові податків планувати податкові платежі протягом податкового періоду. Так вибір (змінна) способу визначення резерву сумнівних боргів – дає змогу збільшити суму витрат звітного періоду та відтермінувати сплату податку на прибуток, а визначення складу та порядку створення забезпечень май-

бутніх витрат і платежів – рівномірно розподіляти відповідні витрати між звітними періодами та впливає на величину оподаткованого прибутку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Колеснікова О.М. Проблемні питання обліку резерву сумнівних боргів в контексті Податкового кодексу України / О.М. Колеснікова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?Op=1&z=772>.
- Лебедзевич Я.В. Облікова політика як інструмент оптимізації оподаткування прибутку та узгодження економічних інтересів / Я.В. Лебедзевич // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 2(60). – С. 218-223.
- Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755–VI.
- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 № 237.
- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: Наказ Міністерства фінансів України від 28 жовтня 2000 № 601.
- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 «Зобов'язання»: Наказ Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 № 20.
- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318.
- Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 № 635.
- Єрхоін К. Формування і відображення резерву сумнівних боргів у бухгалтерському обліку/ К. Єрхоін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DG090615.html.
- Цибиліук О.Ю. Формування та облік резерву сумнівних боргів / О.Ю. Цибиліук, Н.Л. Шишкова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Випуск 1(44) – С. 374-378.
- Петренко Н.І. Нормативне регулювання операцій з обліковими резервами підприємства: історичні і сучасні підходи / Н.І. Петренко, О.О. Пархомчук // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 2(56) – С. 175-180.
- Гавриловський О.С. Особливості оподаткування резерву сумнівних боргів / О.С. Гавриловський // Економічні науки. – 2013. – Вип. 10(1). – С. 125-133.
- Орлова В.К. Бухгалтерський облік на підприємствах нафтогазової промисловості: навчальний посібник / За ред. В.К. Орлової, С.М. Кафки. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2013. – 784 с.
- Верига Ю.А. Резервування капіталу: облік, аудит та звітність: монографія / Ю.А. Верига, М.М. Орищенко. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 177 с.
- Боярова О.А. Резерв сумнівних боргів як обачний інструмент впливу на діяльність підприємства / О.А. Боярова, Н.П. Кузик // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 4. – С. 41-44.

УДК 330.33.012:005.21

Сучков А.В.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту організацій та логістики
Запорізького національного університету*

Остапченко А.А.

*студентка факультету менеджменту
Запорізького національного університету*

ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В МІНЛИВИХ УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Корпоративна соціальна відповідальність є однією з найважливіших ланок ведення бізнесу. Проте український ринок бізнесу далекий від стабільності, тому він завжди був і залишається об'єктом підвищеної уваги з боку уряду та науковців. Науковою новизною статті є визначення основних відмінностей між розвитком корпоративної соціальної відповідальності країн Заходу та України. Стаття розкриває проблематику вивчення основних проблем розвитку корпоративної соціальної відповідальності та способи їх вирішення. Стаття відповідає важливості отриманих результатів, оскільки питання розвитку корпоративної соціальної відповідальності є завжди актуальним, особливо в мінливих умовах сучасного бізнесу. Аналіз причин появи проблем в розвитку української корпоративної соціальної відповідальності дозволить країні обрати вірний шлях вирішення проблем у цій галузі.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, бізнес-об'єднання, стратегії розвитку, монетизаційна система, врівнення, бізнес-інтереси.

Сучков А.В., Остапченко А.А. ПРОБЛЕМЫ И СПОСОБЫ РАЗВИТИЯ КОРПОРАТИВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ В ИЗМЕНЯЮЩИХСЯ УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ БИЗНЕСА

Корпоративная социальная ответственность является одним из самых важных звеньев ведения бизнеса. Но украинский рынок далек от стабильности, поэтому он всегда был и остается объектом повышенного внимания со стороны правительства и ученых. Научной новизной статьи является определение основных различий между развитием корпоративной социальной ответственности стран Запада и Украины. Статья раскрывает проблематику изучения основных проблем развития корпоративной социальной ответственности и способы их решения. Статья соответствует важности полученных результатов, поскольку вопросы развития корпоративной социальной ответственности является всегда актуальным, особенно в меняющихся условиях современного бизнеса. Анализ причин появления проблем в развитии украинской корпоративной социальной ответственности позволит стране выбрать верный путь решения проблем в этой области.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, бизнес-объединения, стратегии развития, монетизационная система, вероучения, бизнес-интересы.

Sychkov A.V., Ostapchenko A.A. PROBLEMS AND METHODS OF DEVELOPMENT OF CORPORATE RESPONSIBILITY IN THE CHANGING CONDITIONS OF MODERN BUSINESS DEVELOPMENT

Corporate social responsibility is one of the most important parts of running a business. But the Ukrainian market is far from stable, so it has always been a major focus of the government and scientists. Scientific novelty of the article is to identify the main differences